

ИЗВЈЕШТАЈ

О РАДУ ИСТОРИЈСКОГ ИНСТИТУТА НР ЦРНЕ ГОРЕ У 1962. ГОДИНИ

Рад Института у овој години одвијао се према утврђеном плану рада а у складу са одредбама Закона о организацији научног рада, Правила о организацији и раду Историјског института НР Црне Горе као и других законских прописа.

САВЈЕТ ИНСТИТУТА одржао је три сједнице и то двије у првом полугођу а тређу средином новембра.

Почетком године извршен је избор чланова Савјета, пошто је првом Савјету истекао мандат. Савјет има 9 чланова од којих су петорица били чланови првог Савјета, док су четворица први пут бирани, односно именовани.

На првој сједници, одржаној у априлу мјесецу, извршено је конституисање Савјета. За председника је изабран др Мирчета Ђуровић. На истој сједници разматрани су:

— Предлог извјештаја о раду Института у 1961. години;

— предлог завршног рачуна за 1961. годину;

— предлог плана рада за 1962. годину;

— предлог правила о организацији и раду Института;

— питање реизборности асистентата Р. Пајовића и Н. Рајнатовића.

На сједници је Савјет изабрао за вршиоце дужности секретара одјељења и то: за I Р. Драгићевића а за II др Н. С. Мартиновића. Предлог изабраних другова о добровољном обављању ових дужности без хонорара, савјет је уважио.

На сједници од маја мјесеца Савјет је добио:

— финансијски план за 1962. годину;

— план рада за 1962. годину;

— план издавачке дјелатности за 1962. годину;

— одлуку о оквирима за одређивање положајних плата;

— одлуку о стопи амортизације ствари — инвентара;

— одредио продајну цијену за књигу „Уједињење Црне Горе и Србије“.

На сједници одржаној у новембру Савјет је разматрао:

— извјештај о раду Института за протекли период који је поднио директор Института;

— предлог плана рада за 1963. годину;

— преднацрт финансијског плана за 1963. годину;

— Правилник о награђивању научних, стручних и других радника Института;

— изабрао за одговорног уредника часописа „Историјски записи“ др Ђока Пејовића;

— примио за штампу рад „Црна Гора за вријеме првог свјетског рата“ од др Николе Шкерковића;

— извршио реизборност асистентата З. Лакића и Н. Ракочевића;

— донио одлуку о постављењу руководиоца архива;

— одредио нову претплатну цијену за часопис „Историјски записи“;

— одредио продајну цијену за књигу „Исељавања Црногораца у XIX вијеку“;

Из наведенога се види да је Савјет Института као орган управљања био стварно везан за Институт, пратећи његов рад и проблематику. Рјешавајући сва важнија питања организације рада Института Савјет је настојао да поправи

материјалне услове радника Института.

НАУЧНО-СТРУЧНИ КОЛЕКТИВ одржао је дводневни састанак крајем фебруара коме су присуствовали сви чланови колектива. На овом састанку разматран је: предлог извјештаја о раду Института у 1961. години са предлогом за издвајање средстава за фонд за научна истраживања и за фонд за награђивање; предлог плана рада за 1962. годину; предлог о учењу страних језика од стране научних радника Института; предлог Правила о организацији и раду Института; изабрао четири члана за нови Савјет Института и др.

О свим овим питањима колектив је детаљно дискутовао, дајући своје предлоге и сугестије.

Састанци одјељења. — Поред наведеног, рад колектива одвијао се и преко састанака појединих одјељења. У мају су одржани састанци I и II одјељења на којима су научни радници поднели извјештај о раду. Истодобно се дискутовало и о плану рада за друго полугође и примљене су појединачно обавезе о раду до краја године. Прво одјељење одржало је један састанак у јуну на коме се дискутовало о научно-истраживачком раду у вези са проблемима који се обрађују. Тим поводом дати су извјесни предлози о висини новчане надокнаде оним друговима који дуже времена проведу на научноистраживачком раду у Републици или ван ње. Ово одјељење је одржало састанак и крајем јула на којему се расправљало о остварењу прихваћеног плана рада и проблемима у вези с тим. Друго одјељење је одржало два састанка у септембру и октобру, поводом студијског пројекта Историје радничког покрета и СКЈ. Осим наведених, одржано је још неколико састанака на којима се расправљало о текућим проблемима и задацима. На једном од састанака расправљано је о плану рада за 1963. годину и о ревизији петогодишњег плана рада.

РАДНИ КОЛЕКТИВ одржао је 7 састанака у току године, на којима је разматрао сва текућа пи-

тања Института. Колектив је, наравно, учествовао и у доношењу предлога плана рада, предлога финансијског плана, изради предлога правила о организацији и раду Института и правилника о награђивању радника у Институту, а дискутовано је и о повећању положајних плата, о расподјели станова и другим проблемима. Није прошла ниједна ствар од значаја за Институт а да колектив није с њом упознат, односно да није узео учешћа у њеном рјешавању. Савјет Института је узимао у обзир предлоге и сугестије колектива, доносећи одговарајуће закључке и рјешења.

КАДРОВИ. — На крају 1962. године у Институту је радило 18 другова и то: 10 другова на научноистраживачком раду, од којих су 7 асистенти, 2 у архиву, 2 у библиотеци и 4 у секретаријату. Осим тога, курирске послове у Институту и магационера у Цетињу обављали су два хонорарна службеника. У току године Институт није напустио ниједан друг, док је на посао примљен један, и то руководилац Архива, а један друг последије паузе од десет месеци (отслужење војног рока) вратио се на старо радно мјесто. Директор Института, који је био на научном истраживању у Паризу од новембра 1961. године, вратио се на редовну дужност у јулу ове године. Одсушног директора замјенивао је до почетка априла Душан Вучковић, а последије др Мирчета Ђурковић.

Да би своје научне задатке што успјешније обављали, неки другови су у току године посветили приличну пажњу даљем учењу страних језика. У том циљу је један асистент (З. Лакић) провео пет мјесеци у Паризу, два друга (Пајовић и Бојовић) су почели са учењем италијанског, а један (Ракочевић) је продужио и даље да учи њемачки језик.

Неки од проблема који су истакнути и у прошлогодишњем извјештају и даље су остали неријешени. Поред осталих, поново треба поменути: немање довољно просторија за рад (нарочито библиотека, архив и магацин), немање станова (добили смо само два стана) и, на крају, питање награђив-

вања кадрова. Можда ће се питање личног дохотка нешто повећати спровођењем Правилника о награђивању. Савјет Института, разматрајући посебно овај проблем, донио је одлуку да се средства за личне расходе за наредну годину повећају у просјеку за 10% како би примања у Институту ускладила са нивоом личних додатака у сличним установама и нивоом плата службеника у државној управи. То је, у ствари, и предуслов за спровођење и примјену правилника о награђивању који је већ донио Савјет Института.

НАУЧНОИСТРЖИВАЧКИ РАД

У току 1962. године одвијао се на основу раније донесеног годишњег плана рада, чије је тежиште било на изучавању најновије историје, тј. на периоду од 1860. па до 1945. Остварење плана рада и други проблеми у вези с тим били су предмет дискусије на многобројним састанцима научно-стручног колектива, одјељења и Савјета Института. То је допринијело да се план рада благовремено и успјешно остварује, тако да се на крају године може констатовати да је план рада углавном остварен. Остварење плана по одјељенима изгледа овако:

I Одјељење. — Основна тема на којој је ово одјељење радило у токе године је — Однос Црне Горе и Србије од 1860—1914. На овој теми су радили Р. Јовановић (период 1860—1878), који је завршио са архивским истраживањем, Н. Рајнатовић (период 1878—1903), који је завршио са архивским истраживањем у Црној Гори, и Н. Рајкчевић (период 1903—1914), који је углавном завршио са архивским истраживањем у Црној Гори. Они су извршили и остале задатке, који су били планом предвиђени. Тако је Н. Рајкчевић углавном завршио монографију о Црној Гори за вријеме аустроугарске окупације (1916—1918). Р. Јовановић је у цетињским архивима исписао сву грађу за монографију о државном и друштвеном уређењу Црне Горе од 1851—1878. На истој теми за период 1878—1903. године радио је и Рајнатовић, који је извршио по-

требно исписивање из грађе која се чува у Историјском институту, а из цетињских архива вршио узгредно биљежење синатура. Н. Рајкчевић је још радио на теми Црногорско-аустријски односи 1903—1914, за коју је из цетињских архива исписао добар дио потребне грађе. Др Д. Вујовић је радио на теми „Црногорско-француски односи од 1860. до 1915“, за коју је направио све потребне списе из француске литературе и Архива Министарства спољних послова у Паризу, као и из грађе која се чува у Историјском институту и једног дијела грађе из цетињских архива.

Сарадници који раде у овом одјељењу су у току године написали и неколико мањих радова. Тако је Н. Рајнатовић написао чланке: „Посредовање Русије у српско-црногорским односима последице бомбашке афере“ (објављен у „Историјским записима“ бр. 3—4 за 1962.) и „Ослобођење Подгорице последице Берлинског конгреса“ (предато за штампу), затим приказ на књигу Динка Франетовића: „Хисторија рибарства и поморства Црне Горе 1878—1918“ (објавио у „И. З.“ бр. 1 за 1962. год.) Н. Рајкчевић је написао чланке: „Исељавање муслимана и разграничење Црне Горе и Турске у области Колашина последице Берлинског уговора“ (објавио у „И. З.“ бр. 2 за 1962) и „Стање на источној граници Црне Горе уочи првог балканског рата“ (објавио у „И. З.“ бр. 3—4 за 1962.) Р. Јовановић је довршавао чланак: „Политика Црне Горе у анексионој кризи“.

Ради остварења постављених задатака сарадници су провели на научноистраживачком раду по неколико мјесеци у Цетињу, Београду и Паризу, о чему су Институту поднијели опширне извјештаје. Приликом боравка у Паризу Д. Вујовић је одабрао и микрофилмовао за потребе Института око 2.200 страница докумената и направио попис свих докумената који се налазе у фонду Црна Гора у Архиву Министарства спољних послова Француске за период 1896—1914.

II Одјељење. — Првих неколико мјесеци два сарадника из

овог одјељења (Р. Пајовић и З. Лакић) шеф библиотеке (Г. Вукмановић) су довршавали рад на „Хронологији НОБ Црне Горе“. Довршени рад упућен је на рецензију пуковнику Ј. Вујошевићу, али иако је од тада прошло 8 мјесеци, рецензент још није обавио свој посао, што је умногоме омељо рад овог одјељења и одложило предавање у штампу овог обимног рукописа.

Други крупни задатак на коме је радило ово одјељење је обрада црногорских партизанских одреда. Ђуро Вујовић обрађује Ловћенски НОП одред, Р. Пајовић Зетски одред, а З. Лакић одред „Бијели Павле“. Сарадници су сада у току исписивања штампаних извора, како је то планом предвиђено. Планом је било предвиђено да Јб. Анђелић обради Комски а Ј. Бојовић Дурмиторски одред, али је накнадно утврђено да те одреде већ обрађују неки другови ван Института. Зато је Јб. Анђелић узео да обради Комбиновани одред „Радомир Митровић“. Овај рад је у завршној фази. Осим тога, Јб. Анђелић је прикупљао грађу за рад: „Специфичности 1941. у Црној Гори“. Душан Вучковић је углавном завршио истраживања и отпочео да пише свој рад: „Капиталистичка експлоатација шума у Црној Гори“.

Осим поменутог, сарадници су обрађивали и друге проблеме. Ј. Бојовић је писао рад о школству у Црној Гори у току окупације (у завршној фази) и један прилог о броју погинулих на Пљевљима 1. децембра 1941. Ђуро Вујовић је написао већу хронику: „Загарач у народноослободилачком покрету“. Радоје Пајовић је објавио чланак: „Стање у Црној Гори после капитулације Италије“ (Објавио у ЈИЧ-у бр. 1 за 1962. г.), Дримо Вујовић је објавио чланак „Рад СКОЈ-а у Цетињској гимназији од 1937. до 1941. године (Споменица цетињске гимназије, Цетиње 1962. г.); Гојко Вукмановић: — Два збора удружене опозиције у срезу Барском 1935. год. (И. З. бр. 2 за 1962. г.)

Чланови одјељења су написали и објавили неколико приказа у Историјским записима (Р. Пајовић: Вељко Радовић — Марија

Црнић, Орјенски партизански батаљон; Зоран Лакић: др Михаило Огризовић, Просвјетни и културни рад са одраслима у Хрватској за НОБ; Г. Вукмановић: Фрањо Туђман, Стварање социјалистичке Југославије).

Осим горе поменутог, Анђелић, Лакић и Пајовић сарађивали су и на изради историје напредног женског покрета у Црној Гори.

Ђуро Вујовић и Зоран Лакић су провели по 15 дана на терену обилазећи све општинске центре у Црној Гори у циљу прикупљања података о грађи која се тамо чува, а односи се на историју Партије и револуције.

Ради остварења одређених задатака сарадници су провели извјесно вријеме на научноистраживачком раду у Београду и неким другим мјестима.

ЧЛАНОВИ ИНСТИТУТА. —

Осим сарадника запослених у Институту, проучавањем црногорске историје су се бавили и други историчари, првјенствено чланови Института, који су се у оквиру својих могућности трудили да допринесу остварењу задатака Института. Они су у току године објавили више већих и мањих радова како у публикацијама Института (на пр. књига др Ђока Пејовића „Исељавања Црногораца у XIX вијеку“), тако и у другим публикацијама. Осим тога, неки чланови су активно сарађивали у раду Савјета Института.

СПОЉНА САРАДЊА. — У току године остваривана је потребна сарадња са низом установа у Црној Гори и ван ње. Нарочито је била развијена сарадња са Институтом за раднички покрет у Београду и сличним институтима у народним републикама. Она се конкретно одвијала око израде једног елабората за писање историје КПЈ, која би отприлике у четири књиге требало да почне излазити поводом педесетогодишњице стварања Партије, тј. 1969. год. Осим тога, сарадња са овим установама се развијала и на питању разраде принципа прикупљања, сређивања и објављивања грађе о историји Партије. Та сарадња се одвијала преко одређених комисија и координационог

одбора ових установа, чији је члан био и наш Институт.

Институт је био у сталном контакту са Редакцијом за историју Црне Горе и, колико је то у садашњој фази рада било могуће, трудио се да Редакција што успјешније обави свој посао. Институт се трудио да свој научно-истраживачки рад и издавачку дјелатност оријентише у оном правцу који најбоље одговара потребама рада на планираној вишетомној историји Црне Горе.

ИЗДАВАЧКА ДЈЕЛАТНОСТ. — У току 1962. године изашла су 4 броја „Историјских записа“ и то у три свеске (1, 2 и 3—4). Часопис излази у 1.200 примјерака. У погледу садржаја, проблематике коју обрађује сарадње и уредности излагања можемо бити задовољни. Продајна цијена часописа (600 динара годишња претплата) је била много испод стварне цијене коштања, па је Савјет Института донио одлужу о повећању годишње претплате за 1963. годину, и то: за ФНРЈ дин. 1.000 а за иностранство динара 1.500. Савјет Института је по молби ослободио дужности одговорног уредника др М. Вуковића и за ту дужност изабрао др Б. Пејовића. Почетком наредне године треба да се донесу Правила о раду редакције, јер у овој години из објективних разлога ово није урађено.

Као посебна издања у овој години изашле су књиге: „Уједињење Црне Горе и Србије“ од др Дима Вујковића и „Исељавања Црногораца у XIX вијеку“ од др Вока Пејовића. Обје ове књиге штампане су у по 1.200 примјерака.

Према плану издавачке дјелатности у 1962. години требало је да изађе и „Хронологија догађаја НОБ у Црној Гори“, али из помениutih разлога овај рад није још дат у штампу. Поред тога, почетком 1963. године биће предат у штампу и рад др Н. Шкерковића „Црна Гора за вријеме првог свјетског рата“ као и рад „Подаци о становништву Црне Горе у Которским споменицима“ од Р. Ковијанића, уколико аутор прихвати неке примједбе рецензента, односно уколико се споразумно ријеше неки проблеми у вези са

овим радом. У издавачком плану за 1962. годину био је предвиђен рад др Бранка Павићевића „Црногорско-турски рат 1862. године“. Аутор у току године није доставио свој рукопис Институту.

III одјељење

Архив. — У архиву је све до децембра ове године радио један архивски помоћник, а сада је, с обзиром на задатке који предстоје, постављен и руководиоца архива. Тиме ће углавном, за сада бити ријешен проблем стручних кадрова нужних за обављање послова овог одјељења.

У току 1962. године, поред текућих послова око издавања и враћања докумената, срећено је 396 оригиналних докумената и преписа, који су прибављени од Државног секретаријата за унутрашње послове НР Црне Горе, ЦК Народне омладине Црне Горе и Војноисторијског института из Београда. Могло се средити и више докумената да је било смјештајног простора. Како се извјестан дио грађе, који се односи углавном на послератни период, чува код установа и организација при општинским одборима и комитетима Савеза комуниста, наметала се потреба евидентирања те грађе, што је и објављено у току године.

У овој години, поред сарадника Института, грађу из нашег Архива користло је 8 истраживача из Београда, Сарајева и Никшића, а за потребе појединих установа и института извршено је фотокопирање преко 100 докумената.

Библиотека. — У овој години библиотека је приновљена са 354 књиге. Осим тога, библиотека добија 51 часопис и 13 листова. Часописе добија на бази замјене за „М. записе“, а листови се добијају преплатом. Библиотека добија све часописе и листове који излазе у нашој Републици.

У циљу сређивања библиотеке по децималној класификацији отпочело се са радом и до сада је обрађено 4.500 каталожских листића.

Осим књига, у библиотеци се чува и извјесна архивска грађа

која се односи на ранији период црногорске историје. Поред оригиналних докумената има и мемоарске грађе и дневника. Те грађе има 614 фасцикли. У току године набављена је извјесна микрофилмована грађа (преко 286 метара микрофилма) из архиве Министарства спољних послова Француске. Прво је микрофилмовано 7 томова грађе и то: 1 том француског конзулата у Скадра за годину 1879. и 6 томова француског посланства у Црној Гори за године 1880—1896. Ова грађа је микрофилмована заузимањем Славка Мијушковића, приликом његовог боравка у Паризу. Други дио грађе, који је за микрофилмовање одабрао др Димо Вујовић, односи се на период 1860—1878 (француски конзулат у Скадру) и 1896. до 1914. (француско посланство на Цетињу).

СЕКРЕТАРИЈАТ је нормално обављао послове из свог дјелокруга. Сем текућих послова, рађено је на Правилима о организацији и раду Института која су донијета у овој години. Поред тога радило се на преднацрту правилника о награђивању, што је представљало посебну тешкоћу, јер у овом погледу није било искуства.

У току године је извршено повећање положајних плата на основу одлуке Савјета Института а у складу са Упутством о одређивању положајних плата у самосталним установама. Било је и других ванредних послова. Правовремено је донијет завршни рачун за протеклу годину као и финансијски план за ову годину. Финансијска средства су утрошена према одредбама финансијског плана и план је реализован. Укупна средства за ову годину износила су 23,600.000 динара. Сопствени приходи предвиђени су у износу од 1,000.000 динара. Ти приходи биће остварени, а ако се томе додају и средства која би се ангажовала кад се не би вршила размјена са нашим публикацијама (у просјеку 150.000 динара годишње), планирани приходи би били превазиђени. Ваља напоменути да смо постигли добри пропагандни ефекат учешћем на Сајму књига у Београду, у чему нам је много помогло Издавачко-штампарско предузеће „Обод“ из Цетиња. Исто тако Институт је учествовао на изложбама у Републици у оквиру „Мјесец дана књиге“. У овој години је продато око 900 комада књига, а на часопис „Историјски записи“ има 659 претплатника.

ПЛАН НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ РАДА ИСТОРИЈСКОГ ИНСТИТУТА НР ЦРНЕ ГОРЕ ЗА 1963. ГОДИНУ

I ОДЈЕЉЕЊЕ

- 1) *Односи Црне Горе и Србије 1860—1878*
аутор: Радоман Јовановић;
рок: до 1. новембра 1963. године завршити рукопис.
- 2) *Односи Црне Горе и Србије 1878—1903*
аутор: Новак Ражнатовић;
рок: до краја 1963. године завршити рукопис.
- 3) *Односи Црне Горе и Србије 1903—1914*
аутор: Новица Ракочевић;
рок: до краја 1963. године завршити истраживања у Дипломатском архиву у Београду.
- 4) *Државно и друштвено уређење Црне Горе 1851—1878*

- аутор: Радоман Јовановић;
рок: до краја 1963. године завршити сва истраживања.
- 5) *Црногорско-аустријски односи 1903—1914*
аутор: Новица Ракочевић;
рок: до краја 1963. године завршити истраживања у Југославији.
 - 6) *Црногорско-француски односи 1860—1915*
аутор: др Димо Вујовић; рок: до краја 1963. године завршити рукопис

II ОДЈЕЉЕЊЕ

- 7) *Напредни омладински покрет у Црној Гори 1919—1941*